

เอกสารผลงาน
ฉบับสมบูรณ์

เอกสารผลงาน

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงาน
ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดย

นายพิษณุ ขวัญเมือง
ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
ตำแหน่งเลขที่ 1440
ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อประกอบการประเมินผลงาน
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
ตำแหน่งเลขที่ 1440
ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครพนม
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนวความคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของ นายพิษณุ ขวัญเมือง

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ 1440
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครพนม

เรื่อง การใช้เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.)
ในการป้องกันรักษาป่า

1. หลักการและเหตุผล

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อื่น ๆ เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งการเป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคสำหรับมนุษย์ และยังมีประโยชน์ในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ถ้าป่าไม้ถูกทำลายลงไปมาก ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ เมื่อป่าไม้ถูกทำลาย จะส่งผลไปถึงดินและแหล่งน้ำด้วย เพราะเมื่อเผาหรือถางป่าไปแล้ว พื้นดินจะโล่งขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกลงมาก็จะชะล้างหน้าดินและความอุดมสมบูรณ์ของดินไป นอกจากนี้เมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือน และที่ลุ่มในฤดูน้ำหลากพอถึงฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำซึมได้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธารทำให้แม่น้ำมีน้ำน้อย ส่งผลกระทบต่อมาถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น การขาดแคลนน้ำในการชลประทาน ขาดแคลนน้ำในระบบเกษตร ขาดแคลนน้ำในการผลิตกระแสไฟฟ้า

ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมอันเนื่องมาจากมลพิษ หรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเกิดขึ้นในที่หนึ่งที่ได้ก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงที่อื่นๆ ด้วยเหตุนี้ทุกคนทุกประเทศในโลกจึงย่อมมีส่วนร่วมรับผิดชอบอยู่ด้วยกัน ทั้งในการแก้ไข ลดปัญหาและปรับปรุงสร้างเสริมสภาวะแวดล้อม ให้กลับคืนมาสู่สภาพอันจะเอื้อต่อการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขของตนเองและเพื่อนมนุษย์

ทางราชการได้ใช้มาตรการในการป้องกันรักษาป่าทุกวิธี เพื่อเป็นการป้องกันรักษาป่าที่ยังคงเหลืออยู่ไม่ให้ถูกทำลายลงมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วิธีการในการปราบปราม จับกุมผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ขบวนการตัดไม้ทำลายป่าหยุดลงได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ โดยให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในบริเวณป่าหรือใกล้ป่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดูแลป้องกันรักษาป่า ในส่วนของ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการดำเนินการจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในการพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม จึงได้ผลักดันและขยายกลุ่มเป้าหมายมาโดยตลอด จนกระทั่งมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าด้วยอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๐ ขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) เป็นเครือข่ายอาสาสมัครที่มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นเครือข่ายที่มีอยู่ทุกหมู่บ้านและมีเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ มีกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนในชุมชน ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตน และดำเนินการรักษา ฝึกระวัง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดทำลาย เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จึงมีศักยภาพสูงที่จะเป็นแนวร่วมและเป็นกำลังหลักในการที่จะช่วยคุ้มครองดูแลรักษาป่าได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันดูแลรักษาป่าได้ปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ด้วยการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ การดูแลรักษาต้นไม้ การป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การฝึกระวังไฟป่า ฯลฯ จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันดูแลรักษาป่าทำให้สามารถดูแลคุ้มครองป้องกันรักษาป่าทุกประเภทไว้ได้

2. หลักวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ

2.1 บทวิเคราะห์ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ภาพรวมการดำเนินงานของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน พบว่าอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ซึ่งเกิดจากการส่งเสริมและสนับสนุนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุง รักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษาและคุ้มครองพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีทิศทางและแนวทางในการขับเคลื่อนกลไกการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็ง กระบวนการเรียนรู้และพึ่งตนเองของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเชื่อมร้อยการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับนโยบายและระดับชุมชน แต่ในทางปฏิบัติต้องคุ้มครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ ยังให้ความสำคัญกับการดำเนินงานจัดการสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะด้านป่าไม้ ดังนั้นจึงต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) อย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะมากขึ้นทุกที จนกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขในอนาคตได้

ประเด็นที่ 2 การนำเครือข่ายของอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ไปใช้ในงานดูแลคุ้มครองป้องกันรักษาป่า นับได้ว่าเป็นภารกิจหลักในการจัดตั้งเครือข่ายความสำคัญลำดับต้น หากถูกทำลายให้ลดน้อยลงจะส่งผลกระทบต่อในวงกว้างและก่อให้เกิดปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยจำนวนของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ที่มีจำนวนมากและครอบคลุมทุกหมู่บ้านทำให้ทางราชการได้แนวร่วมในการดำเนินงานเชิงรุกในด้านการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารแก่ชุมชนที่อยู่รอบๆ ป่า เป็นไปอย่างถูกต้องและมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานราชการ จึงนับว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญในการที่จะดูแลคุ้มครองป้องกันรักษาป่าทุกประเภทไว้ได้

2.2 แนวคิดเพื่อพัฒนางาน

อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบกับเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน อันเป็นนโยบายสำคัญของรัฐ

การเพิ่มศักยภาพของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ซึ่งจะช่วยในการสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคม ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสิทธิชุมชนโดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แนวแนวคิดในการพัฒนาการใช้เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน มีดังนี้

1) การสร้างแนวร่วมในพื้นที่ เป็นการขอความร่วมมือในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น เช่นนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้นำชุมชนในพื้นที่เป็นต้น โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการและประชุมระดมความเห็น

2) มีการเชื่อมประสานกันของ ทสม. เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นเพื่อการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการทำงาน เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

3) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่าย ทสม. ทูกระดับ ให้มีองค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดประชุม การฝึกอบรม การสัมมนา และการศึกษาดูงาน รวมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่และสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อาทิ หนังสือ แผ่นปลิว แผ่นพับ ชุดนิทรรศการ เป็นต้น

4) รักษาและเพิ่มสิทธิ หน้าที่และจัดสวัสดิการให้แก่ ทสม.

3. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ด้วยจำนวนของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน(ทสม.) ที่มีจำนวนมากและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ซึ่งจะแปรสภาพเป็นแนวร่วมกับทางราชการ ในการดูแลคุ้มครอง ป้องกันรักษาป่า ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานของทางราชการเป็นไปอย่างสะดวก โดยเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในทุกๆด้านของทางราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการดำเนินงานเชิงรุกในด้านการปลูกจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ป่า การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารแก่ชุมชนที่อยู่รอบๆป่า เป็นไปอย่างถูกต้องและมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานราชการ ลดปัญหาการขัดแย้งกับประชาชนที่อยู่อาศัยโดยรอบๆพื้นที่ป่า และเชื่อว่าหากได้มีการขยายผลการดำเนินการไปทุกพื้นที่ของประเทศแล้ว จะสามารถป้องกันดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ได้

4. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

4.1 จำนวนพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพอยู่ ไม่ถูกบุกรุกทำลายเพิ่มขึ้นจากเดิม

4.2 สมาชิกเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) หรือองค์กร/เครือข่ายอื่นๆ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีบทบาทมากยิ่งขึ้น

